

które oznaczało marksistowską wierność zasadom, naukowość, jasność argumentacji i języka, a przede wszystkim żarliwą obronę interesów uciskanych i wyzyskiwanych”.

Cykl referatów sesji zamknął wykład prof. dra Józefa Zawadzkiego na temat poglądów ekonomicznych J. Marchlewskiego.

Organizatorami sesji byli: Komitet Naukowy Obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego, Wydział Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk, Zakład Historii Partii przy KC PZPR oraz Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR. Zgodnie z zapowiedzią organizatorów materiały sesji opublikowane zostaną w osobnym wydawnictwie w 1967 r.

A. W. W.

ZAGRANICZNI UCZENI — DOKTORAMI *HONORIS CAUSA* UNIwersYTETU IM. A. MICKIEWICZA W POZNANIU

Rozwój słowianoznawstwa, jaki nastąpił w ciągu ostatnich lat w krajach Europy zachodniej, jest zjawiskiem omawianym już w „Przeglądzie Zachodnim”. U podstaw tego procesu leży fakt, iż slawistyce zachodnioeuropejskiej przeznaczona została funkcja naukowego badania problemów życia kulturalnego, a zwłaszcza literatura i języków, narodów tworzących obecnie trzon obozu państw socjalistycznych. Dorobek wielu slawistów zachodnioeuropejskich specjalizujących się w zakresie literatury i języka polskiego jest w wielu wypadkach imponujący. Są oni prawdziwymi „ambasadorami” naszej kultury, pośrednikami między naszym narodem a społeczeństwem, jakie reprezentują, wypróbowanymi przyjaciółmi Polski. Świadectwem tego, że zasługi zagranicznych polonistów spotykają się z należytą oceną i uznaniem Polaków są m.in. uroczystości nadania tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu dwom uczy-nym-polonistom ze Szwecji i Francji w lutym i kwietniu 1966 r. w Poznaniu.

W dniu 21 II 1966 r. w Małej Auli UAM odbyła się ceremonia nadania doktoratu *honoris causa* uczonemu szwedzkiemu, prof. drowi Knutowi Olofowi Falkowi — kierownikowi Instytutu Słowiańskiego Uniwersytetu w Lund.

Prof. dr Knut Olof Falk urodził się 19 IV 1906 r. w środkowej Szwecji. Naukę szkolną pobierał w Norrköping i w Sztokholmie, gdzie w 1924 r. uzyskał maturę. Studiował w Uppsali neofilologię: slawistykę i lituanistykę u znanego językoznawcy Richarda Ekbloma. W 1931 r. Falk przybył na studia do Warszawy, a w latach 1932—33 pracował jako lektor języka szwedzkiego na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Instytucie Wychowania Fizycznego w Krakowie. Wraz z dość dużą grupą zagranicznych slawistów specjalizował się wówczas w zakresie językoznawstwa pod kierunkiem prof. K. Nitscha i prof. T. Lehra-Splawińskiego. W 1933 r. podjął samodzielne terenowe badania toponomastyczne na Suwalszczyźnie, stosując w nich szwedzkie metody badawcze prof. Elofa Hellquista i prof. Jö-rana Sahlgrena. Badania te dotyczyły przede wszystkim nazewnictwa wodnego okolic jeziora Wigry. W lecie 1934 r. Falk rozpoczął tam systematyczne badania, oparte tym razem na zebranych poprzednio w Warszawie materiałach archiwalnych, związanych z owym terenem. Podkreślić należy, iż zebrane archiwalia zostały ujęte z jego inicjatywy w kartotekę fotograficzną, która po spaleniu polskich zbiorów przez Niemców stała się wartościowym źródłem historycznym.

W latach 1935—37 Falk przebywał na Litwie, pracując jako lektor języka

szwedzkiego na Uniwersytecie w Kownie i studiując jednocześnie lituanistykę. Badał również dialekty południowoliteńskie i nazewnictwo obszarów graniczących z Polską, gromadząc w ten sposób w latach 1934—39 obfite materiały dialektologiczne, toponomastyczne, archiwalne i historyczne odnośnie do nazewnictwa na terenie Suwalszczyzny. W 1940 r. ukończył ich opracowywanie, a w 1941 r. wydał w języku polskim pracę dyplomową pt. *Wody wigierskie i huciańskie — studium toponomastyczne* (tom I Uppsala 1941, tom II Lund, Malmö 1941). W przedmowie do tej pracy czytamy:

„Jeżeli jednak, mimo wszystkie te braki, decyduję się obecnie na wydanie rezultatów moich badań w formie książki, czynię to z tym przekonaniem, że przynajmniej część z nich może mieć jakąś wartość dla przyszłych badaczy słowiańskiego i bałtyckiego imiennictwa miejscowego, a w każdym razie posłużyć dla nich zachętą do podjęcia się tego rodzaju ciekawej i wdzięcznej pracy. Jeżeli tak będzie rzeczywiście, będę uważał moje zadanie za spełnione”.

Wydanie książki a także powyższe słowa mają wręcz symboliczną wymowę i fakt ten mocno podkreślił w swym referacie promotor prof. Falka — prof. dr W. Kuraszkiewicz. W okresie okupacji hitlerowskiej ukazała się bowiem w Szwecji w języku polskim, monografia naukowa wyrażająca wiarę we wskrzeszenie polskiej nauki i kontynuowanie przerwanych wojną badań. Dla pełnego obrazu działalności Falka dodać należy, że trudnił się on wówczas również przekładami z literatury polskiej na język szwedzki, tłumaczył np. *Lato w Nohant* J. Iwaszkiewicza.

Praca Falka *Wody wigierskie i huciańskie* jest pierwszą rozprawą o nazwach obiektów wodnych na terenach polskich. Głównym jej celem jest udowodnienie tezy, iż rozważane tu nazwy są zeslawizowanymi nazwami bałtyckimi (jaćwieckimi). Książka spotkała się z dużym uznaniem w naukowych kręgach szwedzkich. W 1941 r. Falk został mianowany docentem slawistyki na Uniwersytecie w Uppsali, a od 1945 r. sprawuje funkcje profesora zwyczajnego slawistyki na Uniwersytecie w Lund. Kolejną, wielką pracą naukową prof. Falka jest rozprawa omawiająca kwestie nazw porohów na Dnieprze zawartych w dokumencie Konstantyna VII Porfirogenety (*Dnepr forsarnas Namn i Kejsar Konstantin VII Porphyrogenetos. De administrando imperio*. Lunds Universitets Arsskrift, Lund 1951). Autor dał się tu poznać jako świetny paleograf, filolog, germanista i slawista, przeprowadzając krytykę tekstu greckiego, wyjaśniając liczne poprawki w innych wydaniach dokumentu oraz podając analizę występujących tu staroruskich nazw porohów na Dnieprze a także ich odpowiedników germańskich.

W 1959 r. prof. Falk wznowił badania toponomastyczne na Suwalszczyźnie. W porozumieniu z Białostockim Towarzystwem Naukowym zorganizował on grupę swych uczniów w stałą ekspedycję naukową, która każdego roku w lecie prowadzi badania na Suwalszczyźnie. Prof. Falk pozostaje nadal wierny polonistycznym zainteresowaniom. Na IV Międzynarodowym Kongresie Slawistów w Moskwie w 1958 r. wygłosił referat o bałtosłowiańskiej jedności językowej przed 3000 lat, a na kongresie w Sofii w 1963 r. referat pt. *Ze studiów nad slawizacją litewskich nazw miejscowych i osobowych*.

Wielkie zasługi położył prof. Falk w zorganizowaniu i rozbudowie Instytutu Słowiańskiego Uniwersytetu w Lund, gdzie obecnie prowadzi się wykłady z językoznawstwa słowiańskiego i bałtyckiego oraz działają lektoraty języka polskiego, rosyjskiego, czeskiego, litewskiego i łotewskiego. Instytut współpracuje z wieloma zagranicznymi placówkami slawistycznymi, a także wydaje własne serie publikacji, których ukazało się łącznie 40 zeszytów. Dla nas szczególnie cenny powinien być fakt, iż w Instytucie dużo uwagi poświęca się badaniom polonistycznym:

językoznawczym i literaturoznawczym, co czyni z Instytutu jeden z najpoważniejszych ośrodków polonistycznych za granicą.

O wielkiej przyjaźni prof. Falka dla Polski świadczy fakt, że Profesor wraz z żoną czynnie włączył się do akcji pomocy polskim więźniom i jeńcom wojennym przewożonym do Szwecji przy końcu II wojny światowej. Ta bezinteresowna, pełna poświęcenia działalność w tragicznych latach zasługuje na szczególne podkreślenie i wdzięczność.

Dnia 25 IV 1966 r. dyplom doktora *honoris causa* UAM otrzymał prof. dr Jean M. Fabre, francuski historyk literatury i polonista. J. M. Fabre urodził się 13 XII 1904 r. w Murat sur Vèbre w departamencie Tarn. W 1922 r. rozpoczął studia w *l'École Normale Supérieure*, a po ich ukończeniu pracował w latach 1929—1939 w Warszawie jako wykładowca Uniwersytetu Warszawskiego i od 1937 r. jako wicedyrektor Instytutu Francuskiego w Polsce. W latach 1942—1952 był wykładowcą (*Maitre de Conférences*), a później profesorem na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Strasburgu. Od 1952 r. do chwili obecnej Jean Marcel Fabre jest profesorem literatury francuskiej XVIII wieku na Sorbonie. W latach 1953—1960 prowadził on na tymże Uniwersytecie wykłady z literatury polskiej i porównawczej. Piastuje również godność przewodniczącego francuskiego komitetu współpracy kulturalnej z Polską oraz wiceprzewodniczącego *Institut d'Etudes Slaves*. W uznaniu zasług prof. Fabre udekorowany został w 1959 r. Krzyżem Komandorskim Orderu „Polonia Restituta” i został mianowany członkiem zagranicznym PAN.

Działalność naukowa prof. Fabre'a koncentruje się dookoła problematyki związanej z historią literatury francuskiej XVIII w. i jej związków z kulturą europejską tego okresu, przede wszystkim z polską. Jego pierwsze prace naukowe poświęcone były zagadnieniu stosunków kulturalnych, a specjalnie literackich, polsko-francuskich w okresie Oświecenia. Zainteresowania te reprezentują m. in. dwie ważne pozycje: *Stanislas Auguste et les hommes de lettres français* (Kraków 1936) oraz fundamentalna rozprawa z tego zakresu pt. *Stanislas Auguste Poniatowski et l'Europe des Lumières* (Paryż 1952). Prace te charakteryzuje roległość zainteresowań naukowych i bogactwo materiału źródłowego. Prof. Fabre jest również autorem szeregu cennych studiów z dziedziny historii XVIII-wiecznej literatury francuskiej; do takich zaliczyć należy: *André Chénier, l'homme et l'oeuvre, Lumières et Romantisme (de Rousseau à Mickiewicz)* i in. W dużej mierze dotyczy one problemu postawy pisarzy francuskich XVIII w. wobec Polski.

Wiele miejsca w ogólnym dorobku prof. Fabre'a zajmują prace dotyczące problemów twórczości Mickiewicza oraz jego powiązań z filozofią i literaturą europejską. Studia te opublikował autor w różnych krajach w pracach zbiorowych poświęconych Mickiewiczowi. Wymienić tu należy: rozprawę pt. *Mickiewicz i romantyzm europejski* w wydawnictwie zbiorowym *Adam Mickiewicz 1798—1855. W stulecie śmierci* (UNESCO, Warszawa 1956 — wydanie francuskie i angielskie Paryż 1955). W tej doskonałej pracy Fabre, charakteryzując twórczość Mickiewicza na tle romantyzmu europejskiego, daje nowe naświetlenie tego złożonego i bogatego kierunku literackiego i artystycznego. Studium to jest przykładem dobrze zastosowanej metody komparatystycznej.

Inną pracą J. M. Fabre'a poświęconą Mickiewiczowi jest artykuł pt. *The Approach to an Understanding of Pan Tadeusz; Mme d'Agoult and Mickiewicz: Unedited Text* w zbiorze wydanym w USA pt. *Adam Mickiewicz in World Literature* (Berkeley 1956). W polskiej pracy zbiorowej pt. *Adam Mickiewicz 1855—1955* (PAN, Wrocław 1958) J. M. Fabre opublikował rozprawę pt. *Francja w myślach i uczuciach Mickiewicza*. Fabre wskazał tu na sprawy najważniejsze, poczy-

nając od racjonalistycznych tradycji francuskich, z którymi Mickiewicz zetknął się w Nowogródku i w Wilnie jako uczeń i student, kończąc zaś na charakterystyce jego ostatnich lat spędzonych w Paryżu. Podobną pracę z tego zakresu zamieścił prof. Fabre w wydawnictwie pt. *Adam Mickiewicz 1855—1955. Księga w stulecie zgonu* (Polskie Towarzystwo Naukowe, Londyn 1958). Jest to studium pt. *Adam Mickiewicz et l'héritage des lumières*.

Wśród innych pisarzy polskich, których twórczością zajął się w swych pracach prof. Fabre, znaleźli się także Słowacki i Wyspiański. Prof. Fabre jest również autorem przedmowy do francuskiego wydania *Lalki* B. Prusa (Paryż 1962).

Zasługi naukowe obu uczonych, prof. K. O. Falka i J. M. Fabre'a, zostały właściwie ocenione w kręgu polskich naukowców, co wyraziło się m. in. w nadaniu im tytułu doktora *honoris causa* jednego z największych polskich uniwersytetów.

Tadeusz Seweryn Wróblewski